

**Տ. ԻՄԱՀԱԿ ԱԲԵՂԱ ՊՈՂՈՍՅԱՆԻ ՔԱՐՈԶԸ՝
ԽՈՍՎԱԾ Ս. ԷԶՄԻԱԾՆԻ ՄԱՅՐ ՏԱՃԱՐՈՒՄ
ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՏՐԱՆ ԿԻՐԱԿԻՆ
ՄԱՏՈՒՑՎԱԾ Ս. ՊԱՏԱՐԱԳԻՆ**

(30 ապրիլի 2006 թ.)

*«Հիսուս պատասխանեց և ասաց նրան.
«Ճշմարիտ, ճշմարիտ եմ ասում քեզ, եթե մեկը
վերստին չծնվի, չի կարող Աստծո արքայույթ-
յունը տեսնել»:*

(Հովհ. Գ 3)

«Յանուն Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ. ամէն»:

Սիրելի՛ հավատացյալներ,

Այս խոսքերը քիչ առաջ ընթերցվեցին օրվա՝ Աշխարհամատրան կամ, ինչպես ժողովուրդն է հաճախ ասում՝ Կանաչ կիրակիի Ավետարանից: Հովհաննես Ավետարանիչը բավականին հանգամանալից ձևով է ներկայացնում Հիսուսի և Նիկողեմոսի միջև տեղի ունեցած հետևյալ սրտահույզ մեկ զրույցը, որը խորհրդաբանորեն կարելի է նկատել որպես փոխհարաբերության եղանակ Աստծո և մարդու միջև առհասարակ: Հին Ուխտի հետևորդ Նիկողեմոսը, իշխանավոր և ուսուցիչ լինելով հանդերձ, նրբանկատությամբ, զգուշավոր և հնազանդ խոնարհումով էր իր հարցերն ուղղում Տիրոջը, և ինչպիսի սիրով էր Քրիստոս պատասխանում վերջինիս՝ շարունակ հնարավորությունն ընձեռելով, որպեսզի Նիկողեմոս կրկին ու կրկին Իրեն ուղղի իր հարցերը: Եվ որպես այդ փոքրիկ, բայց բովանդակալից զրույցի հանրագումար՝ Քրիստոս Նիկողեմոսի միջոցով մեզ է ուղղում հետևյալ խոսքերը. «Ճշմարիտ, ճշմարիտ եմ ասում քեզ, եթե մեկը վերստին չծնվի, չի կարող Աստծո արքայությունը տեսնել» (Հովհ. Գ 3):

Պատահական չէ, որ մեր Եկեղեցու հայրերը Աշխարհամատրան կամ Կանաչ կիրակիի համար ընտրել են ավետարանական այս հատվածը: Նախ նկատենք, որ աշխարհամատրոնը՝ կազմված «աշխարհ» և «մատուռ» բառերից, աշխարհի առաջին մատուռն է, որ հունարեն «մարտյուռոն» բառի հետևությամբ նշանակում է նաև մարտիրոսանոց: Մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսի հրաշափառ հարությունից և համբարձումից հետո առաքյալները, հավաքվելով Վերնատան մեջ, Տիրոջ հետևմամբ և պատգամով օրհնում էին հացն ու գինին, համատեղ, միասնաբար աղոթում էին և միասնաբար ճաշում: Այդ ճաշերը կոչվում էին սիրո ճաշեր: Այսօրինակ կենցաղավարության արդյունքում ձևավորվեցին առաջին մատուռները: Ի հիշատակ եկեղեցու սահմանվեց հատուկ տոնական օր՝ Աշխարհամատրան տոնը, որը մեզ համար առանձնահա-

տուկ նշանակություն ունի: Այն առաջին հաստատությունն էր, ուր աշխարհի առաջին քրիստոնյաները համատեղ ապրում էին:

Հետագային ձևավորվեց նաև մարտիրոսների եկեղեցին և կոչվեց աշխարհամատուռ, իսկ այնուհետև գերեզմանների վրա նրանց հիշատակին կառուցվեցին վկայաբաններ, մատուռներ ու եկեղեցիներ:

Կանաչն էլ գալիս է հաստատելու բնության կապը քրիստոնեության հետ: Ինչպես որ զարնանը ծլարձակում են ցանված առաջին ծիլերը, կանաչում է բնությունը, փթթում է կյանքը, նույն ձևով էլ Աշխարհամատուռն, իբրև Քրիստոսի ցանած ծիլ, աճեց ու տարածվեց համայն աշխարհում, որտեղից էլ «Կանաչ կիրակի» անվանումը, մանավանդ, եթե նկատի ունենանք, որ յուրաքանչյուր հավատացյալ իր ողջ կյանքի ընթացքում սնունդ, աճ ու զարգացում է ունենում մի որթից, որ է Քրիստոս: Յուրաքանչյուր հավատացյալի և եկեղեցու համար սրբազան պարտք է աստվածային սերմը սերմանել մարդկանց սրտերում՝ արմատախիլ անելու համար աշխարհի չարությունները: Յուրաքանչյուր քրիստոնյա պարտավոր է իր տուրքը բերելու Աստծուն և մարդկանց, զի Աստծուն ծառայությունը ծառայություն է և մարդկանց, և մարդկանց ծառայությունը՝ Աստծուն: Ինքը՝ Աստված, քաջալերելով ու մեղմելով մեր ամենքիս ցավն ու տարակուսանքը, վստահեցնում է, որ եթե «Իրավ ինձ սիրում եք, դուք էլ կանեք այն գործերը, որ ես եմ անում և գուցե թե դրանից ավելի մեծերը» (հմմտ. Հովհ. ԺԴ 12):

Եվ հիրավի. մի թե վերստին ծնվելու արդյունքում և Աստծո արքայությունը տեսնելու ձգտումը չէր առաջնորդում առաքյալներին, ովքեր Սուրբ Հոգով զորացած քրիստոնեական անբիծ հավատը տարածեցին աշխարհի բոլոր ծագերում: Մի թե մարտիրոսների ու սրբերի այն մեծաթիվ բույլը, որ գիտակցաբար ընդունեց մահվան պսակը, որ թողնելով հողեղեն մարմինը՝ զգեցավ պատկերը երկնավորի, չվերածնվեց արդյոք սիրո և զոհաբերության ոգով, և մի թե մեր բյուրավոր նահատակները, որոնց 91-րդ տարեկիցն ու ոգեկոչման հիշատակը կատարեցինք օրեր առաջ, լույսը չընտրեցին աստվածային շնորհների ներշնչամբ հաստատելով, որ ով մեռնում է մեղքի համար, հավիտյանս անմահ է արդարության համար:

Որովհետև նա, ով չի նորոգում և բարձրացնում նախնիների առաքինությունը, ամոթ ու նախատինք է իր պապերի համար և մի նոր անեծք (հմմտ. Միրաբ Ի 28): Այնքան խորն է ավետարանական խոսքը, այնքան ընդգրկուն, որ անհնարին է չընկալել մարդկությանն ուղղված հետևյալ հորդորը. «Ոչ ոք ճրագ վառելով ծածուկ տեղ չի դնի, այլ կդնի աշտանակի վրա, որպեսզի մտնողը լույս տեսնի» (Ղուկաս ԺԱ 33): Քրիստոս մեզ ուսուցանում է, որ Աստված անանց արժեքների, առաքինությունների և բարոյականության ակնկալողն է, ով մշտապես ներկա է մեր կյանքի մեջ:

Միրելի՛ հավատացյալներ,

Այսօր յուրաքանչյուր հայի համար աղոթքի և ուխտի օր է, հոգևոր ուրախության և սիրո, ծառայության և Տիրոջը ընծայարկվելու օր, քանզի այսօր եկեղեցու հիմնադրության օրն է, այն Եկեղեցու, որի գլուխն է Քրիստոս, որը հավատք է վառում և շնորհք տալիս փրկության լույսի մեջ (հմմտ. **Ա. Տեր-Միքելյան**, Հայաստանյայց Առա-

քելական Եկեղեցու քրիստոնեականը, էջ 237)՝ հաստատված առաքյալների ու մարգարեների հիմի վրա, որի արգանդը կենարար ավագան է (Գր. Նարեկացի):

«Ինչպես արեգակի ճառագայթները սկզբից ծագում են, հետո ծավալվում, այդպես էլ անփոփոխ է իսկության էության ճշմարտությունը» (Տեր-Միքելյան, էջ 239): Եվ այդ ճշմարտությունն այսօր գալիս է ցուցանելու, որ ազգությունն ու եկեղեցու ազգային դրոշմը իրար միահյուսված հասկացություններ են դարձել դարերի ընթացքում: Մի՞թե հեթանոսության մեջ շարունակ խարխափող և իր տկարություններին հաճախ անգիտակ, հոգևոր բարձր արժեքների կարիքն ունեցող մարդուն քրիստոնեությունը չտվեց անհրաժեշտ առավելությունները Աստծուց սպասելու համոզմունքը: Մի՞թե, հիրավի, սգավոր, արդարության քաղցն ու ծարավն ունեցող մարտիրոսները չբերեցին բարոյական առավելություններ: Մի՞թե տկար ու տկարական կերպարանքի դիմաց քրիստոնեական միտքը չբերեց տիրական ուժ և աստվածային գորություն:

Եվ, վերջապես, մի՞թե մեր երեկվա, այսօրվա ու վաղվա օրվա, մեր լուսալիր մանկան, անվախ ու քաջարի զինվորի, մեր շնորհաշատ հայրապետի ու մեծահանճար բանաստեղծի համար մենք պարտական չենք քրիստոնեությանն ու Քրիստոսի Ավետարանին:

Մեր շարականներում ասվում է. «Երևալն արեգական անէանան աստղունք»:

Լուսաբացի խորհրդավոր երկունքից մինչև քաղցր ու զով գիշերվա երկնքում լուրացող աստղերը, մեր գոհունակ ճառագայթումներից մինչև համընդհանուր երջանկություն, մեզ ուղեկցում է մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսի հայացքը: Եվ ինչպես որ ժամանակին Քրիստոս բարձրացրեց Իր աչքերը և հայեց Իր աշակերտներին, այդպես և այսօր նույն հայացքը՝ մեղրանուշ ու աներկբա, գորովանքով ու ողորմությամբ լեցուն, մեզ է ուղղված: Եվ այդ հայացքը մեզ է ուղղված ա՛յս եկեղեցու միջից:

Դեռևս առաքելական շրջանում, երբ կազմավորվում էին քրիստոնեական առաջին եկեղեցիները, առկա էին այնպիսի իրավիճակներ, որպիսիք խաթարում էին Ընդհանրական Եկեղեցու միասնությունը, շեղում հիմնական առաքելությունից: Բայց Քրիստոսի Եկեղեցին կարողացավ հաղթահարել ճշմարտության փնտրտուքը ժամանակի և տարածության մեջ, հողմերի ու հեղեղների մեջ մնալով անշեղ ու հաստատ, առաքելական նախանձախնդիր հուզավառումով: Այդուհանդերձ, սիրելի ավատացյալներ, այսօր էլ մեր բարի ու լուսավոր երազներին, մեր սրտերի ազնիվ զարկերին հակադրվում է օտարամոլ իմաստակություն, Մաշտոցյան հարուստ ու պատկերավոր լեզվին, մեր հիրավի ինքնատիպ ժողովրդի հոգևոր ջերմությանը՝ օտարամուտ թույն: Մեր ժողովուրդն այսօր էլ ահաբեկվում է զանազան օտարածին ուսմունքներով և սեփական ժողովրդին սատարելու, սեփական Եկեղեցին շենացնելու փոխարեն ոմանք տուրք ու տեղի են տալիս:

Մարդկության պատմության ընթացքին ժամանակ առ ժամանակ երևան են եկել փափկակենցաղ, իրենց հարստության կամ ազդեցության վրա հույս դրած մարդիկ, ովքեր ինչպես սուտ մարգարեներ, անիրավությամբ ու մարդկային չգիտությամբ ցանկացել են զեղծել ու աղճատել մարդկային նկարագիրը՝ սեփական փափագին ընթացք տալու համար, ջանացել են կանգնեցնել մեր սրտերի համատրոփ զարկերն ու

պղտորել գործով եղբայրացած մեր աչքերը, այնինչ Աստված ըստ Իր իմաստության մեզ տվել է եղբայրության՝ գաղափարը, սիրո՝ վարդապետությունը՝ ցույց տալու, որ արտաքին առավելություններն ու անցավոր գործությունները չեն, որ ուղեկցելու են մարդկությանը դեպի փրկագործություն, այլ լուսավոր և ընտիր գործերը, ինչպես որ գրված էլ է. «Ձեր գործերը լուսավոր և ընտիր լինեն. և մարդիկ ձեր գործերից քարոզության ճշմարտության համոզմուն ունենան և փառավորեն երկնավոր Հորը, որ երկնքում է»: Զգույշ եղե՛ք, գրում է Պողոս առաքյալը, չլինի թե մեկը ձեզ գրավի ճարտարամտությամբ և սնտոի խաբեությանբ. դրանք մարդկային ավանդության և բնության տարերային ուժերի վրա են հիմնված և ոչ թե Հիսուս Քրիստոսի ճշմարիտ վարդապետության:

Քրիստոս մեզ պատգամում է. «Եթե մեկը վերստին չծնվի, չի կարող Աստծո արքայությունը տեսնել»:

Վերածնությունը այլ բան չէ, եթե ոչ անտեսանելի թշնամու հակառակության ժամանակ ճշմարտության մեջ մնալը: Մի՛ տարուբերվեք հողմակոծ ծովի ալիքների նման, որոնց հաստատությունն ու ուղղությունը քամու ուժգնությունից է կախված: Եղեք Մայր Եկեղեցու ճշմարիտ մշակները, իսկ ճշմարիտ մշակի գործն է հավաքել օգտակար պտուղը շտեմարանների մեջ, իսկ փուշը կրակին տալ: Թե՛ վերածնությունը և թե՛ մանավանդ երկնային արքայության վարձը, Աստծո արքայության տեսությանն արժանանալը միշտ էլ քաջալերություն է ներշնչել մեզ՝ հակադրվելու բարբարոսությանը քրիստոնեական անձնորդի կեցվածքով, երկյուղած բարեխղճությամբ, վա՛ռ պահելով սեփական գործվանքի ճրագը, ակնկալելով աննյութ և հոգեպարար վարձատրություն, քանզի հայ հավատացյալի փրկությունը Հա՛յ Եկեղեցու միջոցով է՝ առաքելաբանաստատ և սրբագործված Միածնի էջքով: Երբ մարմնի բոլոր մասերն առողջ են և գործում են, ողջ մարմինն առողջ է և գործում է սիրո մեջ (տե՛ս Եփես. Դ 14-16):

Մե՛նք ենք այսօր մեր Եկեղեցու վկայախոսները, և սա՛ է եղել Հայաստանյայց Եկեղեցու քահանայությունը հիմնադրած առաքյալների երազանքը: Հետևապես, չլինե՛նք օտար կամ պանդուխտ, այլ՝ համաքաղաքացի սրբերին, բնակարան Սուրբ Հոգու համար, ճշմարտության այգու մշակներ, նախանձախնդիր Եկեղեցու սուրբ խորհուրդներին նորոգ ծննդյամբ և Աստծո արքայության տեսությանն արժանանալու քաջ հույսով, քանզի սեր միմյանց և հայրենիքի հանդեպ, հավատարմություն Քրիստոսի Ավետարանին վերածնությա՛ն ոգով, ա՛յս է այսօրվա պատգամը և մեր աղոթքն ու առ բարին Աստված մաղթանքը, որպեսզի մեր հայրերի հավատքով և մարտիրոսների արյամբ նվիրական այս երկիրն ու Եկեղեցին խորին հարգանքով և ազգային գիտակցությամբ շարունակի իր առաքելությունը Հավատի, Հույսի և Միրո ճանապարհով այժմ և միշտ և հավիտյանս. Ամեն: